

Věře Galatíkové (z části Dopisy v zastoupení)

Ahoj Věro,

nikdy jsem si nedokázal představit život bez tebe. Hrála jsi královnu, když to mezi námi zajiskřilo a zamilovali jsme se, a zůstala jsi jí, i když jsem tě držel za ruku v posledních chvílích.

O ruku jsem tě požádal nemocný, ležel jsem v nemocnici a bylo mi mizerně. Přišla jsi za mnou, řekl jsem, ať najdeš křestní listy, že se budeme brát. To už naše děti měly jít do školy. Věděl jsem, že v tomhle svazku vydržím celý život. Ale nedokázal jsem vždy odolat svodům i nástrahám, věděl jsem, že to bolí, ale byl jsem sobec. A na prvním místě jsem měl svoji práci. Upnul jsem se k ní především ve chvíli, kdy náš syn onemocněl a já podvědomě uhýbal před výčitkou, že jsem možnou příčinou jeho stavu, že nemoc zdědil po mně. Nesla jsi to hůř než moje úlety. Přitom jsi mi vždycky pomohla. Tvoje síla a velkorysost byly nebetyčné. Když jsi viděla našeho syna zhrouceného, neměla jsi ve mně oporu. Je obdivuhodné, že jsi mě neodmrštila, neposlala pryč. Odpustila jsi mi, i když jsi odžila velkou trpkost a zklamání v našem vztahu a já se do tebe znovu zamiloval.

Nejtěžší chvíle nastala, když mi profesor řekl po tvé třetí operaci, že se bohužel nedá nic dělat. „Chcete jí to říct vy, nebo to mám udělat já?“ Bez uvažování jsem odpověděl, že to udělám. Šli jsme s dětmi za tebou, první, co jsi řekla, bylo: „Zaplat'pánbůh, už to mám za sebou.“ Já na to: „Ne, děvče, máš to před sebou.“ A ty, aniž by ses lekla, jsi pronesla: „Aha, no tak dobře.“

Dožila ses vnoučat, slyšela jsi je plakat, smát se, mohla sis je pochovat, viděla jsi své pokračování. Díky velikosti lásky, kterou jsi rozdala, jsi vlastně nezemřela. Byl jsem vděčný, že jsem měl šanci, ač za tragických okolností, vrátit ti všechno dobré. Starat se o tebe, žít pro tebe, milovat tě.

Když jsem zůstal sám, chtěl jsem se odstěhovat z našeho domu, prodat ho, odejít. Ale děti stály při mně, neopustily mě. Kristýna okamžitě poznala, když jsem navázal nový vztah. Zpočátku to těžce nesla, ale já nechci žít v samotě. A myslím, že pochopila, že jsi nenahraditelná. Taky jsem se konečně poznal se svým prvním synem. Měl jsem strach, ale měla bys radost. Snažím se mít v životě pořádek, jako jsi ho měla ty. Tak žiju dál v našem domě. S našimi fotografiemi, vzpomínkami, i s tvým hlasem. Na záznamníku mám tebou namluvený úvodní vzkaz. A tak když zazvoní telefon a chvíli vyčkám, rozezní se zvon. Měl jsem štěstí. Stihl jsem ti všechno říct. I to, že tvůj nádherný hlas není hlas, ale zvon.

Tvůj Lad'a

leden 2010

Dceři Alžbětě (z části Dopisy neodeslané)

Alžbětko moje milá, nebo spíš Alžbětinko,

tak ti říkám jenom já. Než ses narodila, milovali jsme se s tvým otcem tak, že nám patřilo i samo nebe. Přitiskli jsme se jeden k druhému, ale naším opravdovým splynutím jsi ty. Neseš v sobě otisk nás obou a z našich kořenů rosteš v novou květinu. V modrou sedmikrásku. Modř tvého pohledu proměnila moji dosud milovanou bílou v blankyt.

Ačkoliv nám bylo jedno, jestli se narodí kluk nebo holka, věděla jsem, že si táta „myslí“ na děvčátko. Když „rozhodl“, že si přejeme dítě, a víš, jak neodvratně táta rozhoduje, okamžitě

se tak stalo. Dopisovala jsem právě knihu Počítání času a vůbec mi nebylo dobře. Rukopis jsem odevzdala, ale nevolnosti se stupňovaly. Důvodem jsi byla ty. Nastalo pak nejkrásnější počítání času, jaké jsem do té doby zažila. Když kniha vycházela, byla jsem v porodnici. Narodila ses spolu s ní. Když jsem se v Národním divadle loučila před odchodem na mateřskou dovolenou, herečka Eva Salzmannová prohlásila: „Jestli ty budeš mít holku, spolknou šroubovák.“ Když jsme s tebou přijeli domů, mezi gratulacemi se objevila pozvánka: „Eva Salzmannová bude polykat šroubovák.“ V tašce s tebou jsme dorazili do Stavovského divadla, hrál se myslím Faust, a v rekvizitárně tě přivítali velikáni naší první scény. Možná tam někde stály i vzácné sudičky, co rozdávají schopnost vnímat hudbu, literaturu, divadlo, a přidaly ti k tomu citlivost, jemnost a zvláštní uzavřenost, kombinovanou s vlídností. Eva skutečně spolkla šroubovák v podobě dost drsného alkoholického nápoje, který se prý pije za mrazu v horách, ale byl červen. Já jsem se rozloučila s divadlem a začala žít nový život. Bylo mi třicet dva let a připadala jsem si jako madona. Následující měsíce jsem prožila s šátkem na prsou, ve kterém jsem tě nosila vlastně pořád. Bez doteku jsi vůbec nechtěla existovat. Když jsem si chtěla odpočinout, pomohl velmi ochotně tatínek. Lehl si do postele, položil si tě na prsa a sladce jste oba spali. Tohle hlídání ti připomíná každou chvíli. Protože jsme byli velice aktivní, pořídili jsme ti terénní kočárek a podnikali výlety s naší fenkou Agátou, hodně jsme cestovali, od tří měsíců ses potápěla, všechno jsme prožívali společně. Někdy mě napadlo, jak je nespravedlivé, že si tolik silných zážitků z té nejranější doby nemůžeš pamatovat. Tehdy jsme v každé vteřině byli přesvědčeni, že je nezapomenutelná. Pak jsem si uvědomila, že ty zážitky nežijí v tvé paměti, ale v tobě samé. Až se o tebe někdy bojím, jak moc si trváš na všem, co jsme stvořili jako tradici, jak se s ničím nechceš loučit, nic nechceš měnit. Nikdy nenapišeš dopis Ježíškovi dřív než o druhém adventu, Štědrý den má naprosto jasný rituál, s pústem, koledami, modlitbou, s vyhlížením Ježíška a s metrovou prskavkou na balkoně, která přes sklo vypadá jako bílé světlo v dáli. Bliká nekonečně dlouho a my za ním křičíme: „Děkujeme, Ježíšku!“ A zvoneček zvoní sám u stromku, ačkoliv my jsme ve vedlejším pokoji, a dodnes je tajemství, jak je to možné. Ty ho už ale určitě znáš, ale na moji přímou otázku nechceš odpovědět, protože odpověď nechceš znát. Na Silvestra odnášíme do lesa mrkev, jablka, chleba, oříšky, ale především na podzim nasbírané kaštany a žaludy. Naposled jich byla plná krosna, kterou vlekł táta na zádech. Pak zmrzlí a hladoví přiběhneme domů a začíná radost. Od malička s námi čekáte na půlnoc a jste dojatí – a o rok starší. Je zajímavé, že co pamatuju, nikdy jsi nespěchala do dospělosti. Přitom vypadáš už tak dospěle. Ta věrnost všemu, co miluješ, je až dojemná, a zároveň velmi zranitelná. Někdy se o tebe bojím, modrá pomněnka je jak obarvené ptáče. Má to těžké, když se liší od hejna.

Tvoje přátelská povaha k nám přivedla nespočet dětí. Tvé narozeniny na zahradě u babičky v Kolodějích byly pověstné. Přijela nás autobusem banda dětí, táta už měl na zahradě všechno připraveno a součástí oslav byly hry – kriket, pétanque, střelení ze vzduchovky, dokonce i z anglických velkých luků, vyrábění masek, hrálo se i loutkové divadlo, večer jsme se pak vraceli stejným autobusem, nalíčení či v maskách, které si odnášeli kamarádi na památku. Myslím, že největší úspěch slavily středověké špičaté plechové podprsenky s třásněmi, ve kterých jste vy holky hrdě nastoupily, zatímco chlapci třímali „lidské“ kosti.

Když se narodil tvůj brácha, nebyly ti ještě ani tři roky. Přijala jsi ho láskyplně, a když jsi ho poprvé uviděla, jen jsi hlesla: „Ten je krásný...“ Dodnes ti říká Alžbětko a šetří ti na velké dárky, a přestože občas „po tobě jde“, ostražitě hlídá, abys byla šťastná. A ty jsi. Nejvíce, když je tvá láska na tebe hodná a když zpíváš. Tvůj niterný projev, který tihne k baladám a šansonům, se střetává s velkým temperamentem a radostností. Jsi smíšek a recesista a nezastíráš, že naše rodina není tak úplně „normální“. Někdy si držíš hlavu v dlaních: „Co to je za bandu magorů...?“ Myslíš tím maminku, tatínka, brácha, ale taky sebe. Krásně píšeš, jsem ráda, že už nejen v angličtině či italštině, ale především v češtině. Tvoje Šrámy jsou prvním dotekem složitosti života. „Šrámy na tváři mám... Ten, kdo je způsobil, jsem asi sama já...“

Jako dárek k narozeninám jsem ti napsala čtyři písňové texty, čtyři životní nálady uschované za roční období. To tvé by mělo být jarní. Kéž by bylo. Narodila ses v květnu a slunce hřálo, v podolské zahradě všechno kvetlo. A byla neděle. Ráno ses začala chystat za námi, ale trvalo ti to celý den. Chvilí před sedmou večer jsi nás rozplakala. Tvoje kmotra Libuška prohlásila: „Slušně vychovaná holka, ještě to stihnete do divadla.“ Přes ten dlouhý den, s nekonečně se stupňující bolestí, si nepamatuju nic jiného než konečný zázrak zrození. Táta plakal do ručnicku a mne zachvátila naprostá euforie. Na sále jsme všechno snědli a vypili a já jsem ještě ve tři hodiny ráno nespala a telefonovala mamince: „Maminko, já jsem maminka.“ Vůbec to nechápala, z mého rozjařeného hlasu měla pocit, jako by mi bylo sedmnáct a volala jsem z nějakého veselého večírku. A do toho recitoval pan doktor verše z Cyrana z Bergeracu... Narodila ses jako štěstí a jsme si tím štěstím i dnes, kdy se blíží tvá dospělost. Stále se objímáme, stále máme potřebu být si nablízku, cítit bezpečí a něhu. Je neuvěřitelné, že mé počítání času už dospělo k číslu osmnáct. Je načase, abychom se ponořili do skrýše a připravili ti dárek. Od tvého narození ti vytváříme tajnou knihovnu. Ke každým narozeninám jsme ti pořídili nějakou krásnou knihu, do které jsme vepsali pocity, radosti každého roku. Sama jsem zvědavá na tu autentickou paměť daného okamžiku, který už možná uvízl v dávnověku. Naše „věno“.

Když zpíváš, přivíráš oči a táta se vždy těší na chvíli, kdy je otevřeš a podíváš se do publika. Snad věří, že uvidí to, co my tenkrát. Pan doktor pronesl: „Ve chvíli poslání tě bodnu juž...“ a vyzvedl tě do výšky. Vůbec jsi neplakala. Naprosto nečekaně jsi doširoka otevřela oči. A my spatřili modré z nebe. Tvůj otec, když se totiž pro něco rozhodne, dokáže to. Slíbil mi modré z nebe a daroval mi ho.

Tvoje maminka

leden 2015

Blance Bohdanové

Milá Blanko,

blíží se tvoje březnové narozeniny a já ti píšu přání. Když vidím to množství práce, kterou zastaneš, přijde mi naprosto neuvěřitelné, že zkušenost tvé paměti čítá už osm a půl desetiletí. Když jsme se seznámily, ptala jsem se tě jako dvacetiletá holka na lásku. Napsala jsi mi o ní dopis. Mimo jiné v něm stálo, že jako dívka jsi sledovala vztahy svých rodičů a někdy sis pomyslela, že se k sobě vlastně nehodí. Jejich povahy byly plné protikladů a tobě se zdálo, že jeden druhého brzdí a že by byli šťastnější s jinými partnery. S jejich stárnutím jsi ale pochopila svůj omyl. Když jsi odešla studovat a později jako herečka k divadlu, samota, stesk po tobě tmelily jejich soužití, a když sis je po letech vzala k sobě do Prahy, připadala sis někdy jako ta třetí, i když tě oba moc milovali.

Jako malý se tě prý kdysi tvůj syn zeptal: „Proč lidem nedávají injekce, když se přestanou mít rádi?“ Jak by to bylo jednoduché. Ty jsi byla ve svých vztazích vždy velkorysá. A velká láska rodičů svým způsobem směřovala tvůj život i tak, jak jsi nechtěla. Maminka měla velmi těžký porod, který trval čtyři dny, když ji tatínek zbídačenou uviděl, rozplakal se. Lékaři doporučili, aby už další děti neměla. Jako jedináček jsi s nimi všechno prožívala a oni s tebou. Včetně tvých vztahů. Nebylo to ideální. Pořád jsi jim říkala, že člověk nemůže mít všechno. Že na světě je rovnováha. Ale rodiče v tobě viděli od pěti let hvězdičku profesionálního divadla a představovali si pro tebe úžasný, ideální život. Věděla jsi, že takového člověka, jakého by si

pro tebe přáli, nenajdeš. Vždycky se však ukázal někdo, kdo ti našeptal: „Co to máš za hloupou filozofii, že chceš jenom něco? Máš přece nárok dělat dobře divadlo a zároveň být šťastná i ve svém soukromí.“ Jsi přesvědčená, že kdykoliv jsi poslechla, doplatila jsi na to. Nastalo sice vždy krátké období, kdy jsi byla šťastná, ale nemohlo trvat pořád.

Tatínek byl smutný, že nemáš rodinu, vnímala jsi to jako svůj skrytý hřích, že se nedožil tvého syna. Ovšem on tě zároveň nikdy nepřemlouval, abys měla dítě, a při své starostlivosti by tvé těhotenství doslova odstonal. Proto chtěl také vždycky syna, jelikož byl přesvědčen, že ženy velmi trpí. Byl o dvanáct let starší než maminka, a když vážně onemocněl, starala se o něj ve vaší společné domácnosti šest let. Jeho nekonečné trápení bylo i jedním z důvodů, proč jsi sama dítě dlouho nechtěla. Navíc jsi nepotkala člověka, kterému bys věřila, že by tě miloval až do smrti. Kdybys takový vztah poznala, asi by existoval. Jsi věrný člověk. Ale zažila jsi, i když ne na dlouhou dobu, absolutní zázrak a za tu dobu vypjatého štěstí, ze kterého vzešel tvůj jediný syn, jsi byla schopná udělat cokoli, odpustit cokoli. Bylo ti dvaadvacet let, partner byl o osmnáct let mladší. Počítala jsi s rizikem, stalo se. Přesto to byl tvůj nejdelší a díky dítěti i nejcennější vztah.

Na moji přímou otázku „jak se přežívá znovu a znovu ta bolest“ jsi odpověděla: „Je to tak přílišné, že kdyby mi dnes někdo nabídl zpátky život, tak bych si jeho střed, který je nejnamáhavější a nejdrastičtější jak v osobních vztazích, tak v práci, už zopakovat nechtěla.“ Dnes se umíš trochu víc radovat ze života, ale bývala jsi velmi opatrná. Bála jsi se, že když se zaraduješ, vždycky se něco zlého přihodí. A většinou také ano. Zároveň jsi ale neklesala hluboko na dno. Sama sis kladla otázku, co je lepší. Jestli vychutnat naplno štěstí a pak se zřítit, nebo způsob, který jsi volila ty. K přežití je tvá cesta určitě přijatelnější. A zodpovědnější. Vždyť jsi často byla na syna ve spoustě věcí sama. Zvykla sis. Ale samotář založením nejsi.

Uvažovala jsem, jestli se dá připravit na chvíli, kdy i můj syn jednou přivede dívku, které bude chtít říct své „ano“. „Nikdy nebudeš spokojená,“ pronesla jsi naprosto upřímně a spontánně. Ale pak jsi ještě něco přidala. Že na rozdíl od svého otce můžeš odejít v klidu, protože víš, že Vlado má rodinu, děti a že snad jednou přijme tvoji ztrátu v kruhu svých blízkých jako přirozený chod života.

Stále hraješ divadlo. Krásné role s vynikajícími partnery – Stanislavem Zindulkou a Josefem Somrem. Ale především maluješ. Svě snové ostrovy plné velkých květů, stromů, motýlů a ptáků. Krajiny vyprahlé jako Opouštění, či naopak plné slunce jako Jitro. Zaniklý svět stejně jako Pokračování. Strom života i Zklamaného anděla. „Ocitáš se“ na Řeckém ostrově stejně jako V Tibetu. Zachycuješ Odrazy i Proměny. Nejnovější plátno jsi nazvala Něco končí, něco začíná. Růžové květy mládí na modrém blankytu obklopují letitý strom, který už vydal své plody. Ten světlý život přeješ nám, ten tmavší je tvůj. Ale obojí je jeden obraz. Naše děti už dorostly do věku, kdy mohou ocenit a vnímat tvé umění. Alžběta za tebou ráda chodí s kamarády do divadla, zpívala ti dokonce na vernisáži, Jeroným kreslí a maluje.

Co ti tedy přát k narozeninám? Víím, co si myslíš o stáří. Připadá ti nespravedlivé a nelogické. Proč nestárneme komplet, ale jenom naše tělo? Proč neodchází touha? Tvůj velký příznak hrůzy je, že bys nemohla pracovat. Tak ti přeju, abys malovala do nekonečna, i když víím, jak je to fyzicky náročné. Ať barvy tvé duše zaplňují náš svět krásou i obavami. Tvým světlem, ve kterém je naděje.

Vždycky jsem k tobě cítila respekt a úctu. A v tvém synovi jsem získala převelikou lásku. Ačkoliv od tvého dopisu uběhlo už téměř třicet let, tu injekci na lásku, která stůně, stále nemáme. Snažíme se tedy sami.

Tvoje snacha Zuzana

leden 2015

